

De belangenbehartiging van de kerkmusicus

door Peter Ouwerkerk

Een kerkmusicus die met zijn of haar werkgever in conflict komt, kan momenteel maar moeizaam ergens terecht voor juridische bijstand. De KVOK is geen vakbond. De Landelijke Dienstenorganisatie van de Protestantse Kerk heeft wel een aanspreekpunt: de Commissie Generale Regeling Kerkmusici. Hier kan advies worden ingewonnen en bijstand gevraagd, maar alleen voor zover het de toepassing van de kerkelijke regelingen betreft. In de Rooms-Katholieke Kerk zijn de arbeidsvoorwaarden per bisdom geregeld en kan men zich bij vragen wenden tot de KDOV, de Katholieke Dirigenten en Organisten Vereniging. Ook bij het Huis van de Kerkmuziek kan men informatie inwinnen.

Deze instanties kunnen leden weliswaar op weg helpen, maar ze hebben geen van alle de 'tanden' van een vakbond. Zodra het erop aankomt, en zeker als de gang naar de rechter in beeld komt, staan deze organisaties met lege handen en zal de ongelukkige kerkmusicus dure juridische hulp moeten inschakelen. De kosten daarvan weerhouden veel musici die stap te zetten; men kiest ervoor zich te schikken naar de situatie, of desnoods om te zien naar een andere werkgever.

Peter Ouwerkerk

Rooms-katholieke en protestantse regelingen

Een kerkmusicus die een arbeidsovereenkomst heeft, heeft rechten. Die rechten staan verwoord in verschillende kerkelijke en civiele regelingen. Voor de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland (met uitzondering van bisdom Roermond) staan deze verwoord in het per januari 2019 geldende 'Rechtspositiereglement kerkmusici (dirigenten & organisten) in bisdommen van de R.-K. kerkprovincie Nederland'. In dit document, voorzien van vijf bijlagen, staan zowel inhoudelijke richtlijnen (dus wat de taken van kerkmusicus binnen de R.-K. Kerk inhouden, inclusief de opleidingseisen en de salariëring) als de procedurele regels (variërend van recht op verlof en wachtgeld tot het zich kunnen wenden tot een scheidsgerecht in geval van conflicten).¹

In de Protestantse Kerk vallen de kerkmusici onder twee afzonderlijke Generale Regelingen. De meest bekende is de Generale Regeling voor de Kerkmusici (inmiddels omgedoopt in Generale Regeling 9). Dit is een *inhoudelijke* regeling, waarin met name wordt ingegaan op de taakinvulling van de kerkmusicus, de diverse bevoegdheden en de daarbij behorende opleidingseisen. Ook staan in deze Regeling richtlijnen die van toepassing zijn op de kerkelijke gemeentes, bijvoorbeeld de plicht een kerkmuzikaal beleidsplan en, daaraan gekoppeld, het kerkmuzikale functieniveau vast te stellen. Dit functieniveau bepaalt of een eerste-, tweede- of derdegraads bevoegd kerkmusicus wordt aangesteld.

Kerkmusici worden daarnaast aangemerkt als kerkelijk medewerkers. In die hoedanigheid vallen ze tevens onder de Arbeidsvoorwaardenregeling Kerkelijk Medewerkers (Generale Regeling 6). Deze 'GR6' is vooral *rechtspositioneel* van aard, in tegenstelling tot de vakinhoudelijke 'GR9'. In de Arbeidsvoorwaardenregeling Kerkelijk Medewerkers is te lezen wat de plichten en rechten van de werkgever en de werknemer zijn, wat is geregeld in geval van arbeidsongeschiktheid, verlof, jubileum, schorsing, klachten en geschillen, de uitvoeringsbepalingen, het georganiseerd overleg, enzovoort.

¹ Hoewel de KDOV benaderd is om deze 'wervingsactie' gezamenlijk te organiseren, heeft zij niet op deze uitnodiging gereageerd. Vandaar dat in dit artikel vooral de protestantse kerkmusicus als uitgangspunt geldt, hoewel civielrechtelijk de kerkelijke achtergrond van een werknemer uiteraard geen rol speelt. Rooms-katholieke kerkmusici die verder geïnformeerd willen worden over de voordelen van CNV-lidmaatschap, kunnen contact opnemen met de KDOV of CNV Kerk & Ideëel.

Arbeidsrecht

Voor protestantse kerkmusici zijn zowel Regeling 6 als Regeling 9 onverkort geldig. Daarnaast geldt, net als voor de rooms-katholieke collega's, het civiele recht.

Binnen de kerkelijke organisaties kan in geval van een conflict alleen advies en bijstand worden ingewonnen zolang de kerkelijke regelingen in het geding zijn. Als het probleem arbeidsrechtelijk van aard is, zal worden doorverwezen naar het civiele recht waarbij juridische bijstand (zoals een advocaat) moet worden ingeschakeld. Kerkelijke instanties als de Commissie Regeling Kerkmuziek, en ook KDOV en KVOK kunnen dan geen hulp bieden – daar zijn ze niet voor toegerust.

De praktijk

Zelfs met de kerkelijke regelingen in de hand is het soms nauwelijks mogelijk werkgevers te bewegen hun werknemers fatsoenlijk te behandelen. Iedereen kent die ervaring wel: 'kerkmusicus' wordt gezien als een deeltijdbaantje, of zelfs veredelde hobby, waarbij nogal eens wordt gedacht dat het feitelijke werk (het begeleiden van de samenzang, het dirigeren van een koor) ook wel goedkoper door vrijwilligers, al dan niet met opleiding, kan worden verricht. Dit maakt de positie van de kerkmusicus bijzonder kwetsbaar, zeker nu de coronacrisis het proces van ontkerkelijking en daaruit voortvloeiende daling van collecte-inkomsten des te schrijnender zichtbaar maakt.

Omdat kerkenraden als werkgevers vrij zelfstandig kunnen opereren en soms niet worden gehinderd door kennis of ervaring op het gebied van goed werkgeverschap, lopen conflicten snel uit de hand en is er soms al veel schade aangericht alvorens men bij bijvoorbeeld de Commissie Regeling Kerkmusici aanklopt.

Als vervolgens wordt ontdekt dat er op grond van GR6 en 9 geen sancties zijn om de werkgever in het gelid te dwingen, blijft de kerkmusicus gefrustreerd achter. Dat geldt overigens ook voor ondergetekende, die als voorzitter en adviseur namens de Commissie deze boodschap moet brengen.

Hoe dan wel?

Er is een beroepsgroep die dit veel beter heeft geregeld. Het is de kosters al jaren geleden wel gelukt zich te organiseren. Dankzij de ontstane 'massa' hebben ze ervoor kunnen zorgen dat hun rechten veel beter wor-

den gerespecteerd. Zij organiseerden zich in de CNV-Kostersbond, die overigens per januari van dit jaar onderdeel is geworden van de CNV-Kerk & Ideëel.

Door deze collega's geïnspireerd zijn ondergetekende en Wim Ruessink, naast lid van voornoemde Commissie ook bestuurslid van het Huis van de Kerkmuziek, met deze vakorganisatie in gesprek gegaan om te onderzoeken of ook voor de kerkmusici aansluiting bij CNV-Kerk & Ideëel een optie is. Het goede nieuws is: dat is zeker mogelijk.

CNV in het kort

CNV staat voor Christelijk Nationaal Vakverbond, waaraan drie vakbonden zijn aangesloten: CNV Vakmensen, CNV Connectief (waaronder Zorg & Welzijn, Onderwijs en Overheid en Publieke Diensten vallen) en CNV Jongeren. Tot 1 januari 2020 was ook de CNV Kostersbond een zelfstandige vakbond, maar deze is inmiddels opgegaan in Connectief.

CNV Kerk & Ideëel valt onder CNV Zorg & Welzijn. CNV Kerk & Ideëel vertegenwoordigt de rechtspositionele belangen van pastoraal werkers, diakenen en priesters in de R.-K. Kerk, kerkelijk (mede)werkers en (sinds januari jl.) kosters.

Kerkelijk medewerkers

Zoals gezegd vallen ook kerkmusici kerkrechtelijk onder de kerkelijk medewerkers. De Kleine Synode van de Protestantse Kerk in Nederland heeft de belangenbehartiging van de kerkelijk medewerkers ondergebracht bij CNV Kerk & Ideëel. Voor de Protestantse Kerk in Nederland is het Georganiseerd Overleg Medewerkers de commissie waar wordt gesproken over de arbeidsvoorwaarden van de kerkelijk medewerkers. Hier vindt dus, zeg maar, het CAO-overleg voor onder meer de beroepsgroep 'kerkmusicus' plaats. Inmiddels zijn ongeveer 600 kerkelijk medewerkers (protestants én rooms-katholiek) lid van CNV K&I. Bij mijn weten zijn hieronder tot op heden echter geen of nauwelijks kerkmusici.

Binnen het protestantse Georganiseerd Overleg Medewerkers (GOM) praten vijf belangenbehartigers mee, op aanwijzing van de Kleine Synode. Vanaf 2021 is de verdeling als volgt: één zetel voor RMU (Reformatorische Maatschappelijke Unie, tijdelijk voor drie jaar), één voor de Bond Nederlandse Predikanten (voor de in totaal ca. zeventig predikanten in loondienst; eveneens tijdelijk voor drie jaar), en drie zetels voor CNV Kerk & Ideëel. Deze drie zetels behartigen de belangen van alle kerkelijk medewerkers die onder de Arbeidsvoorwaardenregeling vallen, waaronder de kosters en de kerkmusici.

Kerkelijk medewerkers (dus ook kerkmusici) die lid zijn van CNV Kerk & Ideëel kunnen invloed uitoefenen op de binnen het GOM overeengekomen arbeidsvoorwaarden. Via kaderleden houden de belangenbehartigers contact met de diverse achterbanen. De mate van invloed van de kerkmusici in het GOM (bijv. over verbeteringen van de arbeidsvoorwaarden of salariering) is dus afhankelijk van het initiatief en de activiteit van door kerkmusici aangewezen kaderleden. Hoe sterker de achterban is georganiseerd, hoe effectiever hun belangenbehartigers in het GOM kunnen aansluiten bij de wensen en verwachtingen van die achterban.

Huis van de Kerkmuziek

Willen we de individuele belangen van de kerkmusicus, en ook het toekomstperspectief van onze hele beroepsgroep veiligstellen, dan is het essentieel dat wij als kerkmusici ons gaan organiseren. De afdeling Kerk & Ideëel van de CNV is hiervoor het ideale platform. Met het voorbeeld van de goed georganiseerde kosters in het achterhoofd: het zou in veel

opzichten een goede zaak zijn als dit jaar nog zoveel mogelijk kerkmusici lid worden van deze vakvereniging.

Als dit daadwerkelijk gebeurt, dan zal het Huis van de Kerkmuziek, samen met de KVOK en zoveel mogelijk andere organisaties, de taak op zich nemen binnen onze beroepsgroep een degelijke achterban te organiseren – de oproep in dit artikel is hier het eerste voorbeeld van. Vervolgens zal zij actieve kaderleden werven die kunnen bewerkstelligen dat binnen het GOM de kerkmusici een belangrijke stem in het arbeidsvoorwaardenoverleg krijgen. Het grote pluspunt van de KVOK is dat zij met haar afdelingen al een goede landelijke dekking van betrokken kerkmusici heeft.

Drie belangrijke voordelen

Ten opzichte van het lidmaatschap van de KVOK levert lidmaatschap van CNV Kerk & Ideëel drie belangrijke extra voordelen op. Als lid bent u allereerst persoonlijk verzekerd van kosteloze juridische bijstand in geval van conflicten met de werkgever. Daarnaast worden, zoals gezegd, de collectieve belangen van de kerkmusici bij het overleg over de arbeidsvoorwaarden behartigd. En tot slot krijgt het beroep van kerkmusicus hierdoor meer status en arbeidsperspectief, waardoor de kerkmuziekopleidingen aan de conservatoria levensvatbaar blijven. Immers, een voorwaarde van de overheid om een beroepsopleiding te financieren is dat deze opleidt tot een beroep met toekomst. Belangrijke voordelen dus voor u, voor uw beroepsgroep én voor de toekomst van de kerkmuziek.

Wie kan lid worden?

In principe heeft elke kerkmusicus die een vaste aanstelling bij een parochie of gemeente heeft, er belang bij om lid worden. Het is daarbij niet van belang of iemand een professionele opleiding of een amateurcursus heeft gevolgd; voorwaarde is de aanstelling op basis van een arbeidsovereenkomst. Ook kerkmusici met een derdegraads bevoegdheid én een aanstelling bij een parochie of gemeente kunnen dus lid worden. Alleen zij die werken op basis van een vrijwilligersovereenkomst, of sowieso geen enkele vorm van overeenkomst hebben, komen niet in aanmerking. Het lidmaatschap zal voor vrijwel alle kerkmusici slechts € 9,95 per maand bedragen. Dit is het tarief dat geldt voor inkomens tot de helft van het minimumloon (per 1 juli 2020 is dat € 840 per maand); het lidmaatschapstarief wordt namelijk vastgesteld op basis van alleen het inkomensdeel dat als kerkmusicus wordt verdiend, en niet het totale inkomen. Verdien je als kerkmusicus in loondienst tussen € 840 en € 1.680 per maand (het wettelijk minimumloon), dan bedraagt het CNV-lidmaatschap maandelijks € 12,95. Dit bedrag is als aftrekpost op te voeren bij de jaarlijkse belastingaangifte.

Het is wel belangrijk te weten dat alleen voor het inkomensdeel waarvoor je contributie betaalt, juridische bijstand kan worden gevraagd. Alle werkzaamheden die op andere gebieden worden verricht, vallen hier dus niet automatisch onder. Het is wel mogelijk het lidmaatschap uit te breiden met de werkzaamheden als docent, coördirigent of anderszins, mits deze in loondienst worden verricht. Wie dat wil regelen, kan contact opnemen met CNV om de mogelijkheden van een bredere dekking te bespreken. Als je ten tijde van de aanmelding al in een conflictsituatie verzeild bent geraakt, worden mogelijk niet alle juridische kosten vergoed. Het is dus aan te raden niet te wachten met lid worden tot er een probleem is ontstaan.

Alle informatie over het lidmaatschap van CNV-Kerk & Ideëel is te vinden op <https://zorgenwelzijn.cnvconnectief.nl/>. Namens de KVOK en het Huis van de Kerkmuziek: van harte aanbevolen!